

דקדוקי מילים וחלקם בעלי שינויי משמעות בפרשת וישלח ובהפטרה, ובראשון של וישב

לב ה' ויט לאדני: האלף נחה, קרא: לדני וכן בפס' ו לאדני	
לב ו צאן ועבד ושפחה: טעם טפחא בתיבת צאן. ואשלחה: ה'ו קמוצה	
לב ח ויצר: ה'ו"ד בצירי	
לב יא קטנתי: הטעם בטי"ת הוא גרש (אזלא גרש) ולא רביע ¹	
לב טז ועירם: העי"ן בשוא נח לא בחטף	
לב יח יפגש: ה'ו"ד בגעיא (מתג) ועם זאת הפ"א בשוא נח והגימ"ל אחריה רפויה, לשיטתנו הגימל בקמץ רחב והשוא בשי"ן הוא נע ² . ושאליך: השי"ן בשווא נח, געיה באל"ף והלמ"ד בשווא נע, יש לקרא: ושא-לך. אתה: פתח באלף, מלעיל. ולמי אלה לפניך: טעם טפחא בתיבת ולמי	
לב כ במצאכם: הצד"י בפתח	
לב כג בלילה הוא: תיבת הוא ללא ה"א הידיעה בניגוד לשתי קודמיה, יש להפריד בין התיבות שלא יישמע 'ההוא', שאז היא כן מיודעת. ויעבר: בזקף קטון ³	
לב כז אשלחה: געיה בשי"ן!	
לב ל ויברך: מלעיל, וכן כל 'ויברך' שבמקרא	
לב לא פניאל: לעומתו, לב לב פנואל	
לב לג הייך: ה'ו"ד בקמץ ובמלרע. בכך-יירך: ה'ו"ד בסגול ובמלעיל	
לב ג א ועל שתי השפחות: טעם טפחא בתיבת ועל	
לב ג וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם: טעם טפחא בתיבת והוא	
לב ד וירץ: הרי"ש בקמץ (חטוף) קטן	
לב י אל-נא אם-נא: נא הראשון מוטעם בפשטא טעם מפסיק וכן צריך להישמע. נא השני בטעם אזלא-קדמא טעם מחבר ⁴	
לב יג ומתו: הוא"ו בקמץ	
לב יד אתנהלה: הנו"ן בקמץ	
לב יט נטה-שם: געיה בנו"ן. קשיטה: שי"ן שמאלית	
לב א ילדה: הלמ"ד בשווא נע ⁵	
לב ב ויענה: ה'ו"ד בשווא נח	
לב ז ובני יעקב: בקדמא ואזלא ולא במונח רביע ⁶ . כשמעם: השי"ן בקמץ קטן. כי-נבלה:	
המילה כי מוקפת ואינה במונח	
לב יא ואשר תאמרו: תיבת ואשר במרכא ולא דרגא	

¹ בשונה מקורן וההולכים בעקבותיו.

² יש אריכות דברים על זה בגיליון וישלח תשס"ז, כולל תשובת פרופסור יוסף עופר נר"ו. בתורה קדומה בחלק הדקדוק מובאים הדברים באריכות: טיב השווא בשי"ן ולפי זה מה סוג הקמץ, הייתה זאת מחלוקת בין בן אשר לבן נפתלי. לשיטת התימנים, הגימ"ל בקמץ קטן והשי"ן בשווא נח.

³ כך לפי ברויאר ולנינגרד. קורן וחומשים רגילים: ויעבר.

⁴ הפשטא היא בסוף האות האחרונה במילה בצד השמאלי, הקדמא היא באמצע האות המוטעמת במילה.

⁵ הקורא בנח (בקריאה המשווה קמץ לפתח) משבש את משמעות הכתוב

⁶ לדעת ברויאר התחלף לדפוס ונציה הטעמת פסוק זה בהטעמת פס' כז בני יעקב.

לד כא וַיִּשְׁבּוּ וַיִּסְחָרוּ: וא"ו החיבור בשווא נע, לשון עתיד. נִקְחָה-לָנוּ: הגעיה בקו"ף ולא בנו"ן

לד כט שָׁבוּ: הטעם בב"ת מלרע⁷

לד לא הַכְזֹנָה: הכ"ף רפויה ובשווא נח

לה א בְּבִרְחָךְ: הבית בקמץ חטוף (קטן) והרי"ש בשווא נח⁸

לה ה וַיִּסְעוּ: אתנח בראש פסוק, על הקורא לקרוא את האתנח ללא הכנה של מרכא טפחא (מאריך טרחא)

לה ב בְּתַכְכֶּם: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף

לה ג וְאַעֲשֶׂה-שָׁם: העמדה קלה באל"ף למנוע הבלעת העי"ן החטופה

לה ו הוּא וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-עִמּוֹ: טעם טפחא בתיבת הוּא

לה יז אֶל-תִּירְאֵי: הטעמה משנית בת"ו והרי"ש אחריה בשווא נע (לשון יְרָאָה ולא ראייה)

לה יח יָח קָרָא-לָו: געיה בקו"ף

לה כ קִבְרַת-רְחֵל: געיה בב"ת

לה כב וַיִּלְךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת-בִּלְהָה פִּילְגֶשׁ אִבְיוֹ וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל: יש לקרא: וַיִּלְךְ רְאוּבֵן

וַיִּשְׁכַּב אֶת-בִּלְהָה פִּילְגֶשׁ אִבְיוֹ וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל⁹

לה כג וַיהוֹדָה: הוא"ו בחירק מלא ואין להשמיע שווא נע ביו"ד

לה כט וַיֵּאָסֶף: במלעיל וכן הדבר בכל המקרא כולו (במובן מיתה)

לו ג בְּשִׁמְתָּ: הקמץ בב"ת הוא רחב, והשווא בש"ן נע, כן הדבר גם בהמשך הפרק

לו כה-כו דִּשְׁן- דִּישְׁן: כאשר הדל"ת בחיריק חסר, השי"ן בחולם וכאשר הדל"ת בחיריק מלא, השי"ן בקמץ

לו לא מָלַךְ-מֶלֶךְ: למ"ד ראשונה בקמץ קטן

לו לג מִבְּצָרָה: הבי"ת בקמץ קטן

לו לו שִׁמְלָה מִמִּשְׁרָקָה: בשתי התיבות השי"ן שמאלית

הפטרה עובדיה א-כא:

ג הַשִּׂיָּאָדָּ: בש"ן ימנית

ה אִם-שׁוֹדֵדִי לֵילָה: טעם נסוג אחר לש"ן, הדל"ת אחריה בשווא נע¹⁰. הָלֹא יִשְׁאִירוּ עַלְלוֹת: טעם

טפחא בתיבת הָלֹא

ט יִפְרֹת-אִישׁ: געיה בכ"ף

י וְנִכְרְתָּ: מלעיל

יא עֲמָדָךְ: המ"ם בגעיה ובקמץ רחב, הדל"ת בשווא נע

יב וְאַל-תִּירָא: במלעיל. נִכְרְוֹ: הנו"ן בקמץ קטן

טו יַעֲשֶׂה לָךְ: טעם נסוג אחר לעי"ן

⁷ הקורא במלעיל משנה משמעות.

⁸ הטעם כאן נקרא מתיגה זקף הוא מורכב מ"מקל" או אזלא בהברה הראשונה וזקף במקום הטעם (יש כינויים אחרים כמו "מקל" או "דרבן").

⁹ ישנם מנהגים אחרים [כמו בקרב התוניסאים היום] הנוהגים לקרוא את שתי מערכות הטעמים אך אין זה שונה מטעם עליון ותחתון הנהוגים בעשרת הדברות

¹⁰ כך מציינים המדקדקים הקדמונים. מכאן ששוא הדומות אחרי תנועה קטנה הוא בדרך כלל נח.

טז וְלָעוּ: הטעם בע"ן מלרע.

יז וְהָיָה קָדֶשׁ: טעם נסוג אחר לה"א הראשונה

כ צִרְפֶּת: הצד"י בקמץ רחב, הקריאה צורפת מוטעית, הר"ש בשוא נע. ירְשֹׁ: היר"ד בגעיא-מתג ובחירק מלא¹¹ והר"ש בשוא נע

ראשון של וישב:

לז ג כִּי-בֶן-זִקְנִים הוּא לֹא: יש להקפיד על מקום הטפחא בתיבה הוּא¹². וְעָשָׂה לֹא: הטעם נסוג לעי"ן, מלעיל

לז ז מֵאֲלָמִים: למ"ד דגושה ובשווא נע

לב טז גְּמָלִים מִיְנִיקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים. מהספר תורת הטעמים עמ' קנה של ידידנו ר' אברהם ויסבלום נר"ו. אם נפסק בתביר¹³ יהיה הפיסוק גמלים מיניקות, ובניהם שלוששים. ונמצא שלא הודיעה התורה את מנין הגמלים אלא את מנין בניהם. אך פירוש זה אינו מתקבל על הדעת.

בהמשך מביא את הפיסוק הנכון גְּמָלִים מִיְנִיקוֹת וּבְנֵיהֶם / שְׁלֹשִׁים, ומציין לפירושי רש"י ורד"ק.

בחלקו השני של הספר עמ' שפ (החצי הראשון של הפסוק נדון בחלק א עמ' קנה).

כִּי-אָמַר אֶכְפְּרָה פָּנָיו בְּמִנְחָה הַהִלַּכְתָּ לְפָנָי וְאַחֲרֵי-כֵן אֶרְאֶה פָּנָיו אוֹלִי יֵשָׁא פָּנָי: הטעמים מחלקים את הפסוק כחרוזים במשקל שווה.

כִּי-אָמַר אֶכְפְּרָה פָּנָיו – בְּמִנְחָה הַהִלַּכְתָּ לְפָנָי / וְאַחֲרֵי-כֵן אֶרְאֶה פָּנָיו – אוֹלִי יֵשָׁא פָּנָי: ויש לעיין בזה, דלכאורה צריך להפריד בין המעשה לתוצאה, אם יפייס אותו ואחר-כך יראה פניו, אז – אוֹלִי יֵשָׁא פָּנָיו! ואם כן היה ראוי לפסק: כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני ואחרי כן אראה פניו, אוֹלִי יֵשָׁא פָּנָי.

ויש לומר שאם היה הפיסוק באופן שהחצי השני הוא אוֹלִי יֵשָׁא פָּנָי – היתה המשמעות שהפיוס הוא המנחה בלבד, דהיינו שיעקב אמר שאם יפייסו (ע"י המנחה) קודם שיתראה אליו – אוֹלִי יֵשָׁא פָּנָיו. אמנם הטעמים מלמדים שיעקב אבינו נתכוון לפייסו בשני פיוסין. א עליחת המנחה. ב ראיית פניו שניגש אליו בהכנעה והשתחויה ובכ"י¹⁴. לכן הפרידו ביניהם, ועשאוהו כמקרא הנסמך על סופו [הפניה למבוא], כדי להדגיש את היותם שני דברים:

אֶכְפְּרָה פָּנָיו בְּמִנְחָה הַהִלַּכְתָּ לְפָנָי [אוֹלִי יֵשָׁא פָּנָי] וְאַחֲרֵי-כֵן אֶרְאֶה פָּנָיו אוֹלִי יֵשָׁא פָּנָי:

לב כד-כה אשר יובל נר"ו מחלקי המים וַיִּקְחֶם וַיַּעֲבְרֻם אֶת הַנָּחַל וַיַּעֲבֹר אֶת אֲשֶׁר לוֹ: ויותר יַעֲקֹב לְבָדוּ וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלֹת הַשָּׁחַר:

לפני שנגיע אל הפכים הקטנים (רש"י מגרסה דינקותא), יש גם פשט לפסוק. ראה פירוש ספורנו על הפסוק: "ויותר יעקב לבדו. אחרון לכולם לנסוע מן המחנה, כדי להדריך את כל עמו שילכו עם כל קנינו ולא ישאר דבר במחנה". או שאפילו נאמר שיעקב כבר העביר הכל ועבר בעצמו וחזר לבדוק שמא שכח דבר מה, כדברי פסיקתא זוטרית (לקח טוב) שם: "ויותר יעקב לבדו. אחר שהעביר כל אשר לו, חזר

¹¹ כתיב מלא או חסר במקרא אינו משנה את דקדוק המילה, במקרה שלנו, השווא בר"ש כדן השווא הבא אחרי תנועה גדולה. הקורא בשוא נח משנה משמעות.

¹² אין לנסות "לאזן" במספר ההברות בין התיבות המוטעמות מרכא וטפחא (מאריך וטרחא)

¹³ המחבר מפנה לספרו במבוא. הוצר כאן אצלנו כמה וכמה פעמים על עצירה מוטעית בתביר יותר מהטפחא שאחריו.

¹⁴ א"ה: וַיִּרְץ עָשׂוּ לְקִרְאָתוֹ וַיַּחֲבֹקְהוּ וַיַּפֵּל עַל צַוְאָרוֹ וַיִּשָּׁקְהוּ וַיִּבְכּוּ (בראשית לז, ד) במקרא שלפניו המתאר את השתחוית יעקב לא כתוב שבכה. כאן היתה בכייה משותפת. יתכן שהיה בדעת יעקב במקרה הצורך גם לבכות, אך זה אינו מבואר כאן. בחלק א המחבר מפרש שיעקב ציוה להודיע לעשו שיעקב מגיע עם הדורון.

לראות שמא שכח כלום, לימדתיך תורה דרך ארץ, שאם תהלך בדרך אשר טעון משאך, קודם שתיסע מן המקום ההוא, חפש מקום חנייתך, שמא שכחת כלום". בחזרה זו של יעקב הוא נתקל עם המלאך שנאבק בו, ראה דברינו [מאבק יעקב והמלאך](#) בפרשה זו. ואנו נלך הפעם בפכים הקטנים ולא במאבקים הגדולים.

מסכת חולין צא א "ויותר יעקב לבדו" – אמר רבי אלעזר: שנשתייר על פכין קטנים.¹⁵ מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם. וכל כך למה? – לפי שאין פושטין ידיהן בגזל.¹⁶

מסכת שבת כא ב מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוהו ימים טובים בהלל והודאה.¹⁷

בראשית רבה פב ו, פרשת וישלח

"ויעל מעליו אלהים" (בראשית לה, יג) – אמר ריש לקיש: האבות הם הם המרכבה, שנאמר: "ויעל אלהים מעל אברהם" (בראשית יז, כב), "ויעל מעליו אלהים", "ויהנה ה' נצב עליו" (בראשית כח, יג).¹⁸ "ויעב יעקב מצבה וגוי וינסך עליה נסך ויצק עליה שמן" (בראשית לה, יד) – כמלוא פי הפך.¹⁹

מסכת יומא עז ב אמר רבי פנחס משום רב הונא צפורה: מעין היוצא מבית קדשי הקדשים, בתחילה דומה לקרני חגבים, כיון שהגיע לפתח היכל נעשה כחוט של שתי, כיון שהגיע לאולם נעשה כחוט של ערב, כיון שהגיע אל פתח עזרה נעשה כפי פך קטן. והיינו דתנן רבי אליעזר בן יעקב אומר: מים מפכין עתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית. מכאן ואילך היה מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח בית דוד, כיון שמגיע לפתח בית דוד – נעשה כנחל שוטף, שבו רוחצין

¹⁵ גמרא זו, כולל ההמשך, מובאת ברש"י ורבי אליהו מזרחי (רא"ם) בהערותיו על רש"י מתייחס אליה וקובע: "פכים קטנים לאו דוקא, אלא כלים שאינם חשובים לכלום, פכים קטנים קרי להו. שכל הכלים החשובים בכלל: ויעבר את אשר לו, הם". מה שמתמיה עוד יותר את מעשהו של יעקב והסיכון שלקח (וביקורת הגמרא להלן). ואנו נרצה להראות שפכים קטנים אלה הם חשובים למדי ולא בכדי חזר עליהם יעקב. לשעתו ולדורות – [מעשי אבות סימן לבנים](#).

¹⁶ ובשמות רבה פרשה א סימן כא מצאנו כך גם לגבי משה: "ותקח לו תבת גִּמָּא (שמות ב, ג) – ולמה של גומא? אמר ר' אלעזר: לפי שחביב עליהם לצדיקים ממונם יותר מגופם. וכל כך למה? לפי שאין פושטין ידיהם בגזל". ובמסכת ברכות סא ע"ב גמרנו: "וְאֵלֶּהֶם אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ (דברים י, ח). תניא, רבי אליעזר אומר: אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך? ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך? אלא, אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו – לכך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו – לכך נאמר בכל מאדך". מי הוא שגופו חביב עליו מממונו? הוי אומר: זה הצדיק.

¹⁷ הגענו סוף סוף מהפכים הקטנים של פרשת השבוע אל חג החנוכה המשמש ובא. אל פך השמן שהציל את בית המקדש. בפרשתנו, פכים קטנים שבגינם נאבק יעקב עם שרו של עשו, ובחנוכה, פך השמן של צאצאי יעקב שמסמל את מאבקם עם שרי יוון. ראה פירוש הדר זקנים על הפסוק שמכיר גם הוא את הדרשה "לבדו – לבדו", ומציע להשאיר את המילה "לבדו" במקומה, רק במשמעות של: "לבדו לשון בית הבד שמושכין על ידו שמן מן הזתים ודרך לשים שמן בפכין קטנים". אז גם אצל יעקב מדובר בפכי שמן. לפכים אלה, גם לקטנים שבהם, יש ערך רב. את השמן הראשון היוצא בבית הבד, אותו לבדו, משמרים בפכי שמן קטנים ומיוחדים שנחתמים מיד. ראה סדר השמנים במסכת מנחות פרק ח משנה ד (בדברינו [שמן הזית](#) בפרשת תצוה). ויש עוד קשר של פך שמן לפרשתנו. מי שרוצה לעצור כאן ולנחש מוזמן. התשובה, בשילוב של מדרש ומקרא, במקור הבא.

¹⁸ ראה דברינו בפרשת מקץ [מי מתקיים על מי](#).

¹⁹ הנוסח בבראשית רבה תיאודור-אלבק הוא: כמפי הנוד, אבל אנחנו השארנו הפעם את נוסח וילנא מסיבות ברורות. בחזרתו לארץ מקיים יעקב את נדרו להקים בית אלהים (את אבן הפינה לפחות, ולא בלי שהקב"ה מזכיר לו את נדרו, ראה דברינו [קום עלה בית אל](#) בפרשה זו). יעקב מציב מצבה ונוסך עליה נסך (יין) ויוצק עליה שמן "כמלוא פי הפך". הרי לנו עוד חיבור נאה של פרשתנו לחג החנוכה המציץ אחר כותלנו. אבל כל אלה פכי שמן שאינם נזכרים במפורש במקרא. אז הנה שוב שאלה לשולחן השבת, לבן ולבת, כמנחה על מחבת: איפה נזכר פך שמן במפורש במקרא? התשובה במים האחרונים (שמן צף על מים).

זבין וזבות נדות ויולדות, שנאמר: "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד ולישבי ירושלם לחטאת ולנדה (זכריה יג, א) (זכריה יג א).²⁰

פירוש ר' עובדיה מברטנורא מידות פרק א משנה ד (שקלים ו ג) שער המים – כדכתיב בספר יחזקאל והנה מים מפכים מן הכתף הימנית (יחזקאל מז, ב), והיינו דרום שקרוי ימין כדכתיב צפון וימין (תהלים פט, יג). וראה יחזקאל בנבואה שהיו מים יוצאים מבית קודש הקדשים דקים כקרני חגבים וכשמגיעים לשער זה נעשים כמלוא פי פך קטן, והיינו דקרי להם מים מפכים.²¹ ע"כ מאשר יובל. התשובה איפה נמצא פך במקרא אני משאיר לקוראים.

הנוסח ומקורותיו – המשך מגליון וישלח עז

לה כג ויששכר: שד. ויששכר: ל? וחבלן: שד, רמ"ה, מ"ג-ל ל כ. חבולן: ל
לניגרד אינו מדגיש בפרשת ויצא.

לו י פן-בשמת: ל, ב"נ³⁶. פן: ש, ב"א הערה 36
מסתבר, שהחילוף לא נמסר כהלכה בספר החילופים; שהרי אין זה מתקבל על הדעת, של יטעים כב"נ וש כב"א. נוסף על כך בחיבו
מסוג זה ב"נ נוהג להטעים געיה, ולא ב"א; והשוה כא"צ יב. 34.

לו יג אלה: שד. אלה: ל
ההטעמה הכפולה בלניגרד אינה מובנת.

לו יד בת: לש, מ"ש. בת-³⁷: ד הערה 37
ניקוד זה מושפע, כנראה, משאר כל המקומות, שכתוב בהם לשון 'אהליבמה בת ענה' (פסוקים ב, יח, כה); ככולם הבי"ת רגושה.
מנחת-שי: בת ענה: הבי"ת רפח. [בת-ענה].

לו טו תימן כ' וק': לש, מ"ש, או"א 81. תומן כ': ד כתיב וקרי?
מנחת-שי: אלוף תימן: ³⁸בספרי הדפוס' תומן כתי', וק' תימן, וכ"כ ³⁹במנחת כהן, וכן מציאתי
בס"א כ"י. ובספרי' אחר' כ"י אין פה ק' וכת' כי כתוב תימן ביו"ד, וכ"כ א"ת בפשיטות.

²⁰ הדרשן מבין שהפסוק בזכריה מדבר על מקור מים חיים (מי מעיין) שיצא מירושלים וישתמשו בו למי חטאת (מי נדה) המטהרים טומאות חמורות. מעין מעין זה נמצא גם בהמשך הספר, בזכריה פרק יד, הפטרת יום טוב ראשון של סוכות: "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלם חצנים אל הים הקדמוני וחצנים אל הים האחרון בקיץ ובחורף יהיה (זכריה יד, ח)". ראה מוטיב זה גם ביחזקאל פרק מז פסוק א: "ווישבינו אל פתח הבית והנה מים יצאים מתחת מפתן הבית קדימה פי פני הבית קדים והמים ירדו מתחת מפתח הבית הימנית מנגב למזרח" (ראה פירוש רד"ק על הפסוק שם שמביא את הגמרא הנ"ל); וביואל פרק ד פסוק יח: "והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה חלב וכל אפיקי יהודה ילכו מים ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים". אותנו מעניין דווקא הפך הקטן שבפתח העזרה, היא היציאה מהמקדש אל העולם החיצון. לא פך שמן להאיר לעולם מבית המקדש החוצה, אלא פך מים חיים היוצאים מבית המקדש להרוות העולם.

²¹ ופירוש תפארת ישראל – יכין מסכת מידות פרק ב משנה ו: "המים מפכים. רצה לומר נחל קטן יצא בשער זה רחב כמלא פי פך קטן, ואפשר שהוא היה אמת המים שעובר בעזרה הנזכר [פסחים כ"ב ב'] ובכמה דוכתי בש"ס". היינו, אין זה מעיין ניסי היוצא מבית קדשי הקדשים, אלא [המפעל ההנדסי המורכב](#) בימי בית שני, מהתקופה החשמונאית, שהביא מים לירושלים ולבית המקדש מבריכות שלמה. המשותף לפני פירושם אלה הוא שהביטוי "מים מפכים", כדברי ר' אליעזר בן יעקב בגמרא לעיל, הוא במילה "פי פך". מפכה – יוצא בקילוח מבעבע כמפי פך. וזה כפי שהערנו לעיל, ביציאה מפתח העזרה. ועכ"פ, מקור הביטוי מים מפכים הוא, שוב, ביחזקאל מז ב: "ויוצאני דרך שער צפונה ויסבני דרך חוץ אל שער החוץ דרך הפונה קדים והנה מים מפכים מן הכתף הימנית". שנזכר למים רבים ומפכים, ראשונים, אמצעים (הבאים בסעודה) ואחרונים חובה, לשנים רבות ונעימות.

³⁶ בספרי הדפוס: ד.

³⁷ במנחת כהן: על אתר.

וזאת "לחרמ"ה ז"ל, לפאת נגבה תימנה (שמות כו, יח), מל' יו"ד כתי, וכל תימנה דכות, ומס' תימנה, תימן תימני, מלאי באורית דכות, מארץ התימני (בראשית לו, לד) מל' יו"ד דכות, וכל התימני דכות, תימן אומר (בראשית לו, יא) מל' יו"ד כתי, וכל תימן באורית דכות, לתימן משפחת התימני (במדבר כו, יב) כל לישנא מל' יו"ד כתיב. [תימן].

אלוף-קרח: ל, ב"א, מ"ש. אלוף: ש, ב"נ. אלוף: ד

לו טז מנחת-שי: **אלוף-קרח** דריש פסוק: במאריך ובמקף בספרי כ"י, אעפ"י שאינו נר' כן כ"מחלופי: [אלוף-קרח].

לו מא **אלוף (ו): לד. אלה: ש** 'נוסח' ששון אינו אפשרי כאן כלל! איך אפשר לגרום ברשימת האלופים אלה אהליבמה אלוף אלה אלוף פיגן??

לו מג **עירם: לד. עירם: 38: ש** ששון הדביק שתי נקודות לאתנת. הערה 38 הסופר שם כאן בטעות את שתי הנקודות המסמנות את סוף הפסוק.

הפטרת וישלח ספר עובדיה

ג שכני בחגי-סלע: ל, מ"ש. בחגי: ד

ונציה מדגיש ב"ת אחרי הברה פתוחה.

מנחת שי: שכני בחגי - הבית רפה:

סלע: ד 28. סלע: ל? הערת 28 וכן בכ"י קהיר, וכן, כנראה, גם בכ"י ששון 1053.

יורדני: ל, מ"ש. יורדני: ד

מנחת שי: מי יורדני - במקצת ספרים חסר יו"ד אחר רי"ש:

ה שודדי: ל, מ"ש. מ-ה-ל. שודדי: ד, באו: 29: ד

מנחת שי: אם שודדי לילה - בספרים כ"י ודפוסים ישנים 22 מלא וא"ו אחר שי"ן:

הערה 29

במ"ק נסמר כאן: נעיא. פלוגתא. נראה, שמקום מ"ק זו הוא אל 'באר' הראשון שבפסוק, וכוונתה

במ"ש. על פי זה תובן גם הטעות בנוסח ד כאן.

כדי להקל על ההבנה מובא כאן כל הפסוק והמנחת שי על תחילת הפסוק.

אם-גנבים **באו-לך** אם-שודדי לילה איך נדמיתה הלא יגנבו דים אם-בצרים **באו לך** הלא

ישאירו עלילות:

מנחת שי: באו לך - במקצת ספרים חטעם באל"ף, ובלא מקף בין שתי המלות. וזהו דעת רד"ק במכלול דף קל"ה [ליק ק א], וכ"כ הלזית חן בפ' כ' מהשער הרביעי. אבל בס"ס מדוייקים כ"י וגם במקצת דפוסים חטעם בבי"ת ובמקף. וכן העיר הר"ר מנחם די לנזאנו שכן מצא בס"ס אע"פ שאינו כן בהללי ובמכלול.

קשה לעמוד על דעת ההטעמה מלרע, אבל מצינו כיוצא בהן מלים משורש ע"ו שבעבר נקראים מלרע. בחלקם אפשר להסביר שהגרונית במלה הבאה משכה את הטעם למלרע.

לשון הרד"ק ונמצא מעשים מנז עין מלרע, כי שמו אותי בבור (נלחם

מ'). ושמו בריו (מדכ' ד'). ושמו להם ראש אחד (סתע כ'). ושמו את

שמי (מדכ' ו'). אשר תרו אותה (סג יג). צדי צעדינו (ליכה ד'). כפירים

¹⁹ לחרמ"ה: ימ"ן.

²² מחלופי: חלופים - ד (ב"א אלוף-קרח ב"נ אלוף קרח).

²² טעות ניקוד נפוצה, ישנים במקום ישנים.

רָשָׁן וְרַעְבוּ (תָּלִי לֵד). נָסִי רַעֲדָה (נָמוּס ג'). נָמוּ שְׁנָתָם (תָּלִיס עִי). תָּסִי
 מִנְסָה חֲרִב (וִיכָרָה רִיז). פָּקִי פִלִּילָה (סַעֲרִי נִיח). וְסִרִּי הַצִּפְרָדִיעִים (שִׁסִּי
 ח'). וְלֹא רָסִי עֵינִי (תָּלִיס קִל). נָעִי עִירִים (לִיכָה ד'). נָעִי מִעֲנָלוֹתֶיהָ (מִסִּי
 ס'). נָעִי מִים עַד יָם (עָמוּס ח'). תָּעִי אֱלִילִי מִצָּרִים מִסָּבִי (סַפִּיס יִי).
 וְלֹא רָבִי עָלֶיהָ (כִּלְשִׁית רִיז). וְרָצִי לִפְנֵי מִרְכַּבְתּוֹ (סִיל ח'). אִם נָגִבִים בָּאוּ

בחלק מהמקומות מקום הטעם במהדורות ליק אינו נכון. רד"ק לא כתב שאין כאן מקף, לכן
 לא מוכח שהוא חולק על המהדורות שלנו. יתכן שהגעיא באל"ף נחשבת מלעיל גם במלים
 מוקפות.

ונציה סימן מרכא במקום געיא ב'באו' הלא-נכון!

ט **גבוריד: ל. גבוריד: ד** שוב ונציה מתעלם מחוק 'יהוא' – ריפוי בגד-כפת אחרי הברה
 פתוחה.

יב **לבני: ד. לבני: ל** אולי לנינגרד הבין את ההקפה כמובנת מאליה.

טז **היו: ד. היו: ל** האם בגלל הסילוק קפצה המלה מלעיל? הערה 30
 כנראה, רק חוסר דיוק במקום סימון הסילוק.

כא **מושיעים: ל. מיש, מיק, מיק-לד נחמ' ט כז מושיעים: ד**
 מנחת שי: ועלו מושיעים - פליגי ספרי ומסראתא אית דמסירי ב' מלא ואידך תתן להם
 מושיעים (עזרא [נחמיה ט, כז]) ואית דמסירי ב' חד חסר וחד מלא ולא מסיימי ומדחזינן חזיא
 דנחמיה מלא בכלהו ספרי ש"מ דהדין דעובדיה חסר וספרי דספרד כמסרא בתרייתא
 סלקי. ה' מלכנו הוא יושיענו אמן:

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע
 שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>
 מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

אם אתה מתעניין
 בהגטים הלשוניים של התורה
 (לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
 אתה מוזמן להרשם (בחנם)
 לקבלת דוא"ל בעושיאים לשוניים
 בכתובת: franklashon@gmail.com

© גואי להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ©